

gontadenn

N° 9

DU 1977

NEVEZ

ERNEST
AR
BARZIG

L. Roparz :
Re e vez
Kaozeet
euz festou-noz

Eur
gontadenn
gand
K. Riou :
Lagad Bran

BRUD NEVEZ

KELAOUENN VREZONEG MIZIEG

N° 9 - DU 1977

Rener : Andreo Merser

Sekretour : Jakez Salaun

An oll lizerou ha skridou a zo da veza kaset da : BRUD NEVEZ, 6 ru
Beaumarchais, 29200 BREST.

Priz an niverenn-mañ : 6 lur

- Koumanant-bloaz : - priz ordinal : 40 lur
- koumanant-skoazell : azaleg 50 lur
- studierien, soudarded : 30 lur
- liseaned : hanter-briz, 20 lur
- broiou estrañjour : 50 lur

Eur houmanant-bloaz a dalvez evid 10 niverenn.

Ar chekennou-bank a zo da veza kaset war-eeun da : Brud Nevez, 6 ru
Beaumarchais, 29200 BREST.

Ar chekennou-post a zo da veza laket war ano P.-M. Mevel, C.C.P. 1499-55
Roazon.

I.S.S.N. : 0399-7014

Disklêriet hervez al lezenn : pevare trimiziad 1977.

C.P.P.A.P. : n° 34.627.

Ar merour : P.-M. Mevel

Moullet gand Ti-moullerez ar Martolod, er Gelveneg (Imprimerie du Marin,
le Guilvinec).

C. evid an oll bennadou.

N'eus ket a aotre d'embann eur pennad diwar Brud Nevez, heb beza bet an
aotre d'henn ober.

Ar skridou hag ar pennadou a vez embannet e « Brud Nevez », n'emaint ket
da veza laket war gont ar gelaouenn heh-unan, war gont ar re o-deus skrivet
anezo hebken.

Ar skridou ne vint ket embannet a vo kaset en-dro ma vez tu.

TAOLENN

Golo gand J.P. Laforgue.

- P.M. Mével : Ernest ar Barzig.....	P. 2
- Naig Rozmor : Eur wech c'hoaz.....	P. 4
- Job an Irien : An treñ bihan, Va merhodenn.....	P. 5-6
- K. Riou : Lagad-Bran	P. 7
↳ - F. Broudig : Loeiz Roparz : Re e vez kaozeet euz festou-noz	P. 11
✗ - A. Merser : Ar brezoneg er skol e-doug ar bloavez 1976-1977. II	P. 16
✗ - F.B. : Peaoz e teuas eur Breizad da veza Roue Bro-Zaoz	P. 23
✗ - Leorion nevez all.....	P. 23

Ernest ar Barzig

Eet eo da anaon, gwall abred, siwaz l or mignon, Ernest ar Barzig, kenlabourer da VRUD, unan euz gwella skrivagnerien or bro. Dindan e bluenn, rannyez Bro Dreger (ganet e oa e Kaouenneg, 1917), yez e gavell, a gemere eur stumm lennegel, en eur zerhel bepred koulskoude he blazenn bobleg saouruz ha dispar. Gand e varo e kollom unan euz ar re a oa gouest c'hoaz d'ober gand eur yez naturel, ha n'eo ket gand unan desket el leoriou.

Eur skrivagner ganet a oa euz Ar Barzig, kared a ree konta istoriou, sevel danevellow, renka eñvoriou, enno « buhez ha faltazi ». Ezanevell « Minna » a zo, d'am zoñj, e-touez an traou fromusa bet skrivet e brezoneg.

Eun den dieub eo bet chomet Ernest ar Barzig e-doug e vuhez, distag diouz ar strolladou, ar hostezennou a labour evid ar brezoneg, peurvuia e galleg. Evitaf gwella tra d'ober a oa skriva ha skriva bepred e brezoneg, sevel hag embann leoriou, dastumadennou Bourruz da lenn, kenderhel gand hent ar skrivagnerien evid derhel beo an herez lennegel.

War ar poent-se e oa e bal on hihi, ha setu perag on-eus bet digemeret anezaf dioustu en on-touez. Troet e oa war du an unanded ha ne felle ket dezañ kemper perz er rendaelou diwar-benn an doareou-skriva. Ne ree ket forz zoken e peseurt doare-skriva e vije embannet e oberen-nou, gand ma vijent embannet.

Skoulmet am-eus bet darempredou striz awalh gand Ernest ar Barzig, dre eskemm liziri, dreist-oll, war dro 1960, pa oan unan euz renerien BRUD hag Emgleo Breiz.

Dioustu am-eus remerket penaor e tigouzeze dreist evid BRUD ar pez a skrive. Skrivagnerien gand eur yez yah na pobleg eveltañ eo oam o klast. Dre va ferz eo e oe roet dezañ Priz Lennegel Emgleo Breiz, evid « Kaoziou Tintin Mari » m'am-eus soñj mad. Dre zichañs ne hellas ket dont da Gemper da reseø e briz a 500 L. da gefver Goueliou Braz Kerne, rag eun darvoud-oto a oa c'hoarvezet gantañ.

E gwirionez an traou pouezusa savet gand Ernest ar Barzig a zo bet embannet gand BRUD (Buhez ha Faltazi, Loëiz Lezongar, h.a.) Kalz am-eus bet poaniet evid lenn, adlenn e zornskridou, reiza an amprouenou h.a. Evelse e oam deut da veza mignon ha skrived e-neus din meur ha meur a lizer. Felloud a ree dezañ e vije greet labour skler ha difazi. Dalhet am-eus evel just e liziri, eun toullad mad anezo, ha setu amañ warlerh unan, hag a ziskouez eun tammig euz e garakter hag euz e venoziou :

An 10ed a viz Mae/62.

Kenvroad ker,

A greiz kalon e teuan da drugarekâd anahon evid ho lizer e-neus grêt kement a blijadur din. Ya, kennerzet e-neus al lizer-ze anahon. Lorh a zo ennon o soñjal ez eo plijet « Minna » deoh hag iverz ma 'z oh kontant ouz va yez. Eur mignon all din, Roger Praud (Pradig), kelenner war an alamaneg er Mans, a zo êt sod-nay gand « Minna ». Dezañ e kinnigin va novelenn : « D'am mignon koz Pradig » a vo eta da skriva e-kichenn an titl... Hag en niverenn warlerh, va hontadennou, oll asamblez... Ze neuze a zo eun dra dreist, bennoz Doue deoh. Prena a rin 5 niverenn euz « Brud » gand « Minna » ha 50 gand va hontadennou.

A du-krenn emaoñ ganeoh pa lavarit « red eo skriva eur yez kempennet mad, en eur jom tost da hini ar bobl ». Eveljust ! N'hellan ket kompreñ an traou ahendall (...) Trugarez a wir galon. E. ar Barzic »

Lakaet eo bet korv paour Ernest ar Barzig er vered. E leoriou avad, eur rummad mad anezo, a jom beo war e lerh. Enno ema ar pep gwella dioutaf, al lodenn diwarvel euz e ene hag euz e spered. Evidem-ni a zo lorh ennom da veza labouret kement ha ma oa posUBL deom, evid bruda ha skigna seurt pinvidegeziou e-touez ar Vretoned.

P.M. MEVEL

Evid ar Vugale

EUR WECH C'HOAZ

Astenn da zorn 'treuz kanab al liñseriou
P'ema va horv o houllenn aluzenn.
Astenn da zorn da gutuill va huñvreou
P'ema an deiz treh d'an deñvalijenn.

Eur wech c'hoaz
Ni vo priñsed
Dreist anken ha paourenteze
Eur wech c'hoaz
Va muia-karet
Euz on ti-zoul ni raio eur palez.

Da bokou a spego stered ha perlez
Ouz kurunenn va bleo blañsonet
Ha da zivreh, endro da va levez,
A vo kelhiou prisiuz alhwezet.

Da zeillou tan a elumo ar goulou
A zevo e-doug ofis ar vuhez
A lakaio digeri koanta bleuniou
Kuzet e liorzig va follentez.

Beuzet e-touez kement a deñzoriou,
Me 'garfe prest, koll anaoudegez.
Ya, me 'garfe mervel a nebeudou
Dindan salmou diroll da garantez.

Naig Rozmor.

Laged-Bren

AN TREN BIHEN
Eun tren bihan war eun hent-houarn
Evid mond da skol al louarn
Va marh-du 'm-eus livet ru (z)
E fri tougn zo chomet du !

Diskan : Moged du ha ludu du (bis)
N'eo ket brao sacha atao (bis)
Pa vez tenn n'hellan ket ken (bis)
Va horn-boud neuze 'ra toud,
Toud, toud, toud, toud.

Digompez eo va hent houarn,
Re aliez 'ra skol louarn
Rag va zad pa c'hoari buan
A lak foll va marh-du bihan.

Bagoniou 'zo eet d'an traon,
Va marh-du a ziroll, baon !
E gorn-boud zo chomet bout,
Ne oar mui ober toud, toud !

Job an Irien

VA MERHODENN

Me 'm-eus kavet eur verhodenn
A oar dañsal 'vel balafenn;
Dezi 'm-eus greet eun tamm lostenn
'N eur huñvreal d'eur steredenn.

Diskan : Jabadao war-raog atao
Jabadi ha c'hwez da fri
Jabadao, eun troad, eur pao,
Jabadi a harz ar hi.

Med pa lakan va merhodenn
War va halon 'vel eur goantenn,
E sach ar hi war va lostenn
En eur harzal d'e steredenn.

Ha pa laoskan va merhodenn
Evid floura kostez e benn
E lip ar hi beg va lostenn
En eur zañsal d'am steredenn.

Ha pa laoskan va merhodenn
Evid floura kostez e benn
E lip ar hi beg va lostenn
En eur zañsal d'am steredenn.

Job an Irien

Lagad-Bran

I. ER STANKENN-ĐIOUL

1 Lagad-Bran a zo eun Indian Krohenn-Bleiz. Ema o chom en eur stankenn, en eur geriadenn Siou. Didan eun delenn e vev gand e wreg Pluenn-Skoul, hag o daou 'ugel : eur pôr deg bloaz, Pao-Louarn, hag eur verhig eiz bloaz, Bleo-Aour.

2 Lagad-Bran e-neus eur hi, Skouarn-Dano, hag eur marh, Avel-Brim. Gand ar hi e vez o jaseal an ejenn-moueeg er Prad braz-braz a zigor e penn ar Stankenn Sioul.

3 Danjeruz eo chaseal al loen kreñv-se, ponnerroh eged eun taro. N'eo ket brao beza war e hent pa vez droug ennañ. Goude heja e voue, a doliou pao spontez e lak ar geot da nijal uhel. Prestig goude e red d'an daoulamm, en eur vlejal meu-meu-meu, war-du ar chaseour e-neus tennet warnañ, pe gloazet eur vuoh pe eul leue euz e vandennad.

4 Lagad-Bran a vez ive o pesketa er Stêr-Velen. Pak a 'ra eoged ha dlized. Pao-Louarn a ya neuze d'e heul. Plijoud a ra da Bao-Louarn -hi ! hi ! -neui en dour skîr-plouf ! plouf ! dreist-oll gande gamaraded Ki-Dour ha Bleiz-Du - flik-flak !

5 Bleo-Aour ajom er gêr gand he mamm. Pluenn-Skoul, evel ar merhed all, a ra ver-dro an ti. hi a lak da gregi en-dro ar glaou-tan kuzet didan al ludu. Neuze e sav ar moged gwenn war-du an oabl glaz. Plijadur e-neus an tiegez o tebri ar hig-karo rostet pa vez an heol ruz o tiskenn a-drefh ar Meneziou Rouz. Kaer eo beva er Stankenn Sioul.

6 Med eun deiz, eun den war varh a zeuas euz ar Zav-Heol. Diskenn a reas buan diwar e loen. Mond a reas da weled Arz-Fur, mestr ar gériadenn. Eun eurvez e chomas e Teitenn ar Huzul. Pignad a reas en-dro war e varh ha kemer hent ar Zav-Heol. Petra 'oa deut da iared d'ar penn-kériadenn ?

7 Nebeud amzer war-lerh, e oa klevet ar horn : **bou-bou-bouou...** Gervel a ree ar wazed da zond da **Deltenn ar Huzul**. **Lagad-Bran** a oa o renka e wareg. Lezel a reas e labour dioustu. Lakaad a reas war e benn e dog-plu ha mond da heul ar wazed all didan an deltenn vraz, a-dreñv peul an doue penn-karo.

II. E TELTENN AR HUZUL.

8 Ar wazed a azezas war an douar, hervez o oad, oh ober eun hanter-gelh dirag **Arz-Fur**, tad ar gériadenn. Den ne gomze.

9 A-benn eur pennad, ar Rener **Arz-Fur** a danas eur bibennad butun krefv. Eur zachadenn a reas warni. Pep gwaz a reas kemend-all. Atao heb ranna grik.

10 « Krehin-Bleiz, a laras erfin **Arz-Fur**, hug ! Eun dra a bouez am-eus da gemenn deoh. Eur hannah a zo deuet deom a-berz or breudeur, ar **Pennou-Chas**. Hervez ar re-mañ ema an **Dud Wenn** e soñj kas o hent houarn beteg amañ.

11 Emaint o vond da dreuzi ar **Prad**, o lakaad on ejenned da dehoud, goude laza kalz anezo, hep rezon vad e-bed. Ha ni a rankfe mervel ? Hag or bugale, or gwragez ? Pe... kuitaad or stankenn ?

12 Pehini eo hoh ali, ho santimant ? Soñjit mad : petra a zeufe da veza ar **Hrehin-Bleiz** ma n'o-defe mui ejenned da jaseal, ma vez louzet or stériou ? Ma teufem da goll or gwriouz ? »

13 An oll o-doa selaouet gand evez. War-lerh ar brezegenn, e tennas pep hini eur zachadenn all war ar bibennad. Pa oa echu, **Lagad-Bran** : « - Hug ! Me a fell din komz ! » - « Komz ! eme **Arz-Fur**. Da sperd lemm evel eur bir a roio deom eun ali mad. »

fichu

14 « Hug ! Va breudeur, n'hellom ket lezel ar **Fasou-Gwenn** d'ober o mistri amañ. Nann ! a larom dezo. Ma teuont e varvint, pe ni a varvo. Ha ni a vefe sklaved, evel ar **Re Zu** ? Nann ! ni a rank herzel outo, ni a rank divenn on douarou, or familiou; kemerom or gwaregou, lemmom or birou; diwallom or stankenn, beteg mervel. Laret'm-eus ! »

15 Ar bibennad a reas eur wech all tro an hanter-gelh. Ha pep den ruz a vase soñjou. P'e-noa pep hini greet e zachadenn, ar Rener a zavas e vouez : « Breudeur, **Lagad-Bran** e-neus komzet mad ! Lared'm-eus ! »

16 An oll a respontas : « Ya, komzet mad e-neus, fur eo e ali. » Ar wazed a guitar neuze **Teltenn ar Huzul**.

17 Mond a reas pep hini d'e di. Selled a reas e pe stad e oa gwareg, birou ha bouhalou-brezel.

18 D'an deiz war-lerh, ar **Hrehin-Bleiz** a yeas da guzad gand o hezeg e-touez ar geot hir hag ar horz, e-kichenn ar **Stêr-Velen**, eun devez bale euz o hériadenn. E pad tri devez, i a jomas evelse, o tebri kig bevin mogedet ha pesked euz ar stêr.

III. AN EMGANN

19 D'an trede deiz, ar **Hrehin-Bleiz** a glevas eun trouz braz-braz, war-du ar **Zav-Heol** : kezeg a hwirine, kirri a storloke : **sklok ! sklok ! morzoliou a skoe : ping ! pang !** E oa ar **Fasou-Gwenn** o tostaad en eur zevel eun hent dir.

20 **Teuf ! teuf !** Eur marh-du o tivogedi a stleje kirri. Er hirri e oa treustou berr ha teo, ha barrennou houarn. Dirag ar marh du, **Tud Wenn** ha **Tud Du** a renke an treustou war ar prad falhet; war an treustou e visent ar barrennou houarn. Hag ar marh-du flériuz a dostaou ouz ar **Stankenn Sioul**.

21 **Arz-Fur** a ruzaz e-pad eur mil paz bennag war-du ar chanter. Sevel a reastheuze ha goustadic e tostaas ouz pôtré ar marh-du. Unan euz ar **Fasou-Gwenn** a welas anezañ hag a hopas : « Diwallit ! Eur **Siou** I D'an armou I D'an armou ! »
- « Fasou-Gwenn, a zistagas krefv **Arz-Fur**, ar peoh ganeoh ! »

22 Eun den gwenn, war e Benn eun **tok moull hir**, eur fuzuill gantañ en e zorn, a reas eur paz : « Petra 'fell dit, plueg ? -Lezit gand ar **Hrehin-Bleiz** o douarou, lezit ganto geot o ejenned ha stériou o feskod. »

23 « On tad euz **Washington**, hag a zo ive hoh hini, e-neus gwirzetz deom an douar-mañ. Setu 'ta deoh da dehoud diwar on hent ». Eun tenn en êr : **pan !** « Ne fell ket din e varvfe va fobl. Hug ! - Teh kuit ! - N'hellan ket ! Amañ emañ va gwriouz ! »

Savet war o hezeg, e oa bremañ ar **Hrehin-Bleiz** tost ouz o Rener. Ar **Fasou-Gwenn** a dennañ war **Arz-Fur** : **pañ ! pañ ! Hemañ a oa dija kuzet er geot hir.**

24 **Lagad-Bran** a stignas e wareg. Ar bir, en eur hwitelad, a dreuzas an **tok moull-hir** : **biich-plok !** Ar **Hrehin-Bleiz** o youhal : **you-you-youou** -a daole birou stank war ar **Fasou-Gwenn**. Ar re-mañ, kuzet a-dreñv o hirri, a denne ar buanna ma hellent : **pañ ! pañ ! pañ !...**

25 Meur a Indian a oe lazet. Meur a zen gwenn a oe tizet, treuzet gand ar birou. Ar geot a zeue da vez a ruz a wad. Lazet Arz-Fur. Lazet an Tok moull-hir. Lazet Lagad-Bran.

26 Erfin e oa red d'ar Hrehin-Bleiz kila evid divenn o famillou. Ar marh-du, deiz goude deiz, a dostañ dalhmad ouz ar Stankenn Sioul. Ar Hrehin-Bleiz en o fenn Karo-Kreñv, a rankas pignad war ar Meneziou Rouz. E-leh ez a an heol da gousked. Med, bemdeiz, an heol a zav...

Echu.

K. RIOU

gouere 1977

HA PRENET HO-PEUS :

Karantez ha Karantez GAND Naig Rozmor

Ne hellan nemed erbedi stard kement hini a bliñ dezañ barzoniez ha brezoneg, da brena al levrig-mañ. Tolvezoud a ra ar boan, ken e-kenvér an danvez, ken e kefver ar yez... Peadra da lakaad al lenner da estlammi... Eeuded ar gomz, glanded ar yez... evel dour eien o tivera euz ar garregenn...

Kenan Kengar - Al Liemm

18 LUR + 2,75 LUR MIZOU-KAS
C.C.P. P.M. MEVEL 1499-55 RENNES

Loeiz Roparz : re e vez kaozeet euz festou-noz...

Ne oar den ped fest-noz a vez bremañ beb sizun dre ar vro. Lod a vez inkantet pell en araog, ha pell deuz al leh m'emañt da vez. Savet e vez lod all sioulig ha tankillig, heb ober brud endro dezo, er hèriadennou war ar maez. Mizvezioù araog, e vez goulenet ar ganerien da gana, d'an nebeuta ar re ar muia anavezet, ar c'hoarezed Goadeg, ar vreudeur Morvan... ha herfivel eo evit ar zonerien pe ganerien giz nevez, Dir ha Tan pe Sonerien Du. Gwelet e vez re yaouank oh en em lakad d'ar han-ha-diskan, strolladou nevez a vuñsianed hag a zonerien o tifluka a beb tu, hag a-wechou o vond ken buan all d'an traon...

En em laket eo an oll da zevil festou-noz, komite ar goueliou er barrez, kerent bugale ar skol bugale pe ar skol libr, ar helhiou keltieg, ar re a zo bet oh ober brezel en Aljeri, ar hostezennou politikel, hag all... Pa vez ezomm da rastellad eun tammo arhant da zikour grevisted pell 'zo o terhel penn d'o fatron, eo eur fest-noz eo a vez savet c'hoaz.

Berz a ra eta ar festou-noz ken e reont. P'e-noa Loeiz Roparz adsavet anezo, er bloavez 1957 - rag eñ eo e-neus adsavet anezo, gand skoazell eun nebeud kamaraded hag Al Leur Nevez - e oa sur e rajent berz : « sur e oan, emezañ, e oa peadra da laked an dud da gaoud plijadur gand festou-noz. Pa glevent ar biniou, e ree ze plijadur dezo, dioustu. An dra-ze a oa e don an dud, med ne oa ket okazion ken... »

EUN DALVOUDEGEZ EVEL N'O-DEUS KET KEN

Gwir eo. Azaleg ar bloaveziou 30, e oa ikouzeñ ar festou-noz mod koz war ar maez. Ar festou-noz-ze, n'eus ket kalz a dud o kaoud soñj anezo ken. Loeiz Roparz eo a gont bepred : « araog, e oa ar festou-noz eur bed all. Kollet e veze ar ganerien en o hanaouenn, sioul e chome an dud. Eun dra relijiuz e oa ha n'eus ket a voien da gompren ken. Eun dalvoudegez evel n'o-deus ket ken o-doa ar han hag an d'afis -neuze. »

Med deuet e oa mod nevez an dañsou kov-ha-kov etre an diou vrezel, ha skuiuz e kave an dud dañsal ar gavotén, hag e oant troet gand ar baliou. « Er bloavez 1939, evit bêza résiz, eme Loeiz Roparz, e oa eur plas hebken e Poullaouen leh 'veze greet c'hoaz eur fest-noz pa veze bet dornet 'barz ar gér. » Ne veze dañset dañsou ar vro ken nemed en eurejou. E penn kenta ar brezel méméz tra, e-pad daou vloaz, e 1940 hag en 41, e oa bet addiwanet ar festou-noz diouto o-unan, a greiz-toud : gand giz an distro d'an douar, gand ar red ma oa klaske ren eur vuhez hefvelloù ouz gwechall, e oa en em adlaket ar re yaouank da zesk kana, ha da zañsal, med ne oa ket bet padet.

Ha goude ar brezel, setu an traou o tond da jeñch tamm ha tamm. Adaleg 1947, e oa bet bodet tud e Poullaouen, da gana ha da zibuna kondadennou evit Radio-Kimerh. Adaleg 1949, ha beteg 1962, e reas Loeiz Ropars tro Breiz gand kelh Poullaouen, koz ha yaouank asamblez, peb tra ganto dalhmad e brezoneg. E 1954, e oa bet kroget gand kenstrivadegou kan-ha-diskan, kontadennou, pezioù-c'hoari, kan a-boz, hag all : eur seurt « Kan ar Bobl » dija eta. E-pad 6 vloaz, e oa bet savet kenstrivadegou evelse. « Hag ar pez e-neus laket an traou da vond endro, hervez Loeiz Roparz, eo ar honkouriouze, hag ar radio brezoneg (1) : ni 'zo ken kapabl ha re Boullaouen, a lavare o amezein neuze; hag e oant prest da vond da gana d'o zro. »

Rag n'o-doa ket ankouaët ar ganerien o hanaouennou. Ez-yaouank o-doa desket ar han-ha-diskan, ha dalc'hett o-doa soñj anezañ. Med kana o-unan eo a reent peurvia, ne oa koulz lavared koublad ebed ken, nemed unan e Poullaouen. Heb unan e kane Catherine Guern. Unan all ne ouie ket e wreg zoken e ouie kana. Ne oa ket bet a boan koulskoude o kaoud kanerien.

EUR FEST-NOZ EN EUR ZAL-DANS : BISKOAZ KEMEND-ALL !

Ha setu ma kredas Loeiz Ropars digas eun nevezenti ha ne oa bet biskoaz gwelet er vro : pedi an dud - e 1957 e oa - da zond d'eur fest-noz mod nevez, en eur zal-dañs. Eun dra nevez a-grenn e oa, rag ne veze greet a festou-noz gwechall nemed pa veze bodet an dud dija etrezo, da gefver an dornadeg, an dennadeg patazez, pe eun digarez all bennag. Biskoaz ne oa bet gwelet nebleh ebed e Breiz eun afich o hervel an dud da vond d'ar fest-noz. Hag e teuas an dud. Koulz e Poullaouen, e miz gwengolo ar bloavez-ze - da gefver eur staj brezoneg e oa - hag e Sant-Herbot, e miz here. Adsavet e oa ar festou-noz.

Goude Poullaouen ha Sant-Herbot e oa bet savet reou all e

Plonevez hag e Brazparz. Ar méméz tra a reas Albert Trevidig e Karaez, ha Lomig Doniou e kostez Rostren. Dre eno, war-dro Mael ha Rostren, e oa bet chomet beo an dañs pelloù, nemed muioù a boan e-noa bet Lomig Doniou o kaoud re goz da vond

Fest-Noz e Poullaouen, e 1957.

da gana gantañ... Eun nebeud bloaveziou goude, e oa eet ar festou-noz er-mêz euz bro ar Menez, ha bremaf e vez e peb leh e Breiz, hag beteg en diavêz. « Daou gresk o-deus bet ar festou-noz, e gwirionez, eme Loeiz Roparz : unan kenta etre ar bloaveziou 1960 ha 70; an eil abaoe 1970 ».

Med petra eo eur fest-noz ? « D'am zoñji, a respont Loeiz Ropars, eo eun abaden leh me vez tout tud ar barrez pe an terrouar asamblez, yaouank ha koz, o tañsal dañsou kanet e brezoneg. » Lavared a ra ar paotr eo hefvelloù ar fest-noz bremaf, aliez-tre, ouz eur « bal breton ». Nemed e vez dalhet bepred d'an an o « fest-noz », dre m'eo deuet da vez a deuz ar hiz, ha muioù « exotik », dre ma ra brao mond d'eur fest-noz, hag ez eo snob zoken evit lod re yaouank a zo, pe evit touristes an hañv.

AR STUMM AMERIKAN

Ar seurt festou-noz-mañ avad ne blijont ket re da Loeiz Roparz. Na kennebeud da dud all hag a gav gwelloc'h, p'o-devez eur fest-noz da zevel, chom heb gervel sonerien deuz ar strolladou

nevez - ar « groupchou », evel ma vezont anvet gand an dud. Ha dont a ra Loeiz Roparz d'ober eun diforh etre ar fest-noz savet en eun terrouar, hag an hini a vez savet n'eus forz pelezh e plas eur bal : ne laka ket an oll koulskoude war ar menez pazenn. Tamall a ra evel just « al loened-sirk » a ya da zon heb beza bet labouret na studiet a-walh, hag a gav dezo int digouezet dioustu. Mez evitaf eur strollad evel Dir ha Tan, hag a ra gand binniji modern, sonet en eun doare deread avad, n'eo ket heñvel kennebeud ouz strolladou all hag o-deus eur stumm amerikan, hag a ra re a drouz gand eur sono hag a vez laket re grefv, hag a vez o son evito o-unan kentoh evid an dañserien : « abaoe 1970, a-wechou e vez forz piou oh ober forz petra. »

Anzeo a ra koulskoude Loeiz Roparz n'eus ket a voien da viroud ouz ar festou-noz-mañ kennebeud, hag evel ma vezont e vezont. « N'heller ket diskleria reolennou, pe e vefed red beza Mao evitakad an dud da zenti outo... » Ha d'an dañserien eo d'ober o choaz : ar re a oar petra eo dañsal, o oar pelezh mond.

Sklér eo e-neus Loeiz Roparz eun tamm keuz d'ar festou-noz a-wechall. Ken sklér all eo en e spered ne hellez ket enebi ouz traou 'zo, hag ez eo chenchet ar vuhez. Cheñch a ra eta ar festou-noz da heul ar rest... .

KANA, MUIOH EVID DANSAL

Buan ha buan em-eus greet eun nebeud goulenou all ouz Loeiz Roparz c'hoaz araog kimiadi dioutañ.

- Klemm a ra lod pa welont hemañ-hen o sevel eur fest-noz ? « Ar pez a gont, n'eo ket gand piou eo savet ar fest-noz. Gwelloh am-eus kavet festou-noz savet gand komite ar barrez e Groñvel, evid re all savet gand eur helh keltieg... Ar pez a gont eo ar mod ma vez laket an dud da zañsal. »

- Koz eo erru meur a hini deuz ar ganerien kan-ha-diskan bremañ, zoken ma zo reou yaouank o tond war-lerh. Daoust ha ne deuy ket ar ganerien da vankoud ? « N'om ket profeted. Med a re yaouank a rank kemper o amzer da zesk kana erved. Hag araog peb tra, gouzoud mad ar brezoneg. »

- Ha n'eo ket eun dra vad sevel kanaouennou nevez da zañsal, kanaouennou a stourn ? « Ne vint ket digemeret gand an dud, ma n'emaint ket tost anezo. Mennoziou an emzao n'emaint ket deuz doare an dud. Med son an TACO, diwar-benn an adlodenna, a vez goulenet ganin... Gant ma vo traou beo, ya... »

- Ha ne vije ket a blas evid kana a-boz er festou-noz ? « Kana e dievəz ar festou-noz eo e vije dleet ober. Kalz muioh e kane an dud gwechall, pa ne veze ket deg okazion fest-noz e-pad ar bloaz. Bemdez e kane an dud, mintin ha noz. Lavared a ra

Jean-Michel Guilcher e-unan, goude beza bet skrivet e leor bras diwar-benn an dañs e Breiz, n'eo ket an dañs eo a oa gwechall gand an dud, ar han an hini o... »

- Ha neuze, padoud a raio ar festou-noz ? « Red eo da genta ober mad ar pez a reer. Dañsou Breiz-Izel a ranker kaoud amzer da zesk anezo menez tra. Eur stumm a zo. Med re e vez kaozeet euz festou-noz a-benn ar fin. Traou all a zo d'ober... »

Gweled a-walh a ran e hellje Loeiz Roparz beza kontet kalz a draou c'hoaz diwar-benn festou-noz. Ar re a vez greet bremañ evid netra, hag ar re a vez laket an dud da bêa ker da vond e-barz. Ar seurt « taillou » o-deus c'hoant lod da lakad war ar festou-noz. Daoust hag eo evid gwir ar festou-noz eur din deuz ar c'hoant o-deus da re yaouvod « da adkavoud o gwriziou » ha deuz lusk « an emzao kulturel », pe daoust hag eft n'eo ket kentoh ar fest-noz ar blijadur evid ar peb brasa euz an dud d'en em gaoud ha da zañsal asamble... .

Med kenavo am-eus ranket lavared d'ar paotr Loeiz, rag o vond d'ober eur gentel vrezoneg e oa... .

F.BROUDIG

(1) Da gredi 'zo n'eo ket bet dister levezon ar radio da vruda ar festou-noz mod nevez, na kennebeud hini an tele : pa oa bet en em laket Charlez ar Gall d'embann ar festou-noz en tele, d'ar gwener da noz, e reseve a-wechou kement a lizerou ma n'helle ket embann anezo oll bewech... .

EMBANNADURIOU EMGLEO BREIZ

Evid studi pe kelenn ar yez :

* KOMZOM, LENNOM HA SKRIVOM BREZONEG, gand J. Tricolz

Diou levrenn : Kenta lodenn - Eil lodenn	pephini : 25 F
Diou bladenn da heul al lodenn genta (KLT)	24 ha 28,50 F
Eur gasetennig e brezonig Leon, da heul an eil levrenn	40 F
Evid Bro-Wened : eur gasetennig evid al lodenn genta	30 F

* AR BREZONEG DRE RADIO,
LE BRETON PAR LES ONDES, gand V. Selté

Dauou levr :

Kenta levr, (evid ar re a zo o kregi gand ar studi)	17,50 F

Eil levr (eil bloavez)	19,50 F

Eur gasetennig da heul peb levr	pephini : 30 F

Al levriou-ze eo a vez implijet gand ar Hentelloz dre lizer-mañ :	

- Levriou J. Tricole : Kenteliou dre Lizer Skol ar Merher, A. Merser, 6, ru Beaumarchais, 29200 Brest	

- Levriou V. Selté : Skol dre lizer, V. Selté, Ti-Carré, 29150 Kastellin	

Da vez a goulenet en oll staliou-levriou pe digand :	

EMGLEO BREIZ, B.P. 17, - 29266 Brest Cedex	

C.C.P. EMGLEO BREIZ, 1649-07 Rennes	

PESEURT BREZONEG DESKI D'AR VUGALE ?

Penaoz e vez greet skol vrezoneg ? Daou zort bugale a zo, dre vraz :

- 1) ar re a gomprenn tamm-pe-damm ar brezoneg;
- 2) ar re na ouzont tamm.

Kavet e vez ar re genta eveljust war ar mèz. N'eus ket kalz anezo ken, mez bez 'ez eus, memestra, reou zo o komz mad-tre ar yez. Gand ar re-ze ez eo red kregi gand ar pez a ouzont, o lakaad anezo da gomz diwar-benn n'eus forz petra (evel ma vez greet e galleg), ha da houde da skriva eun diverra euz an diviz. Arabad rei eul leor dezo. Red eo ober just evel ma ran gand ar vistri-skol e-doug ar stajou. Tu a veze da zevel

Ar brezoneg er skol e-doug ar bloavez 1976-1977

EIL PENNAD

Setu lodenn ziweza pennad A. Merser diwar-benn ar bloavez
ziad skol vrezoneg warlone. Echui a ra da zisplega penaoz eo
bet kont er skoliou-mann hag er henta derez, arnog komz
diwar-benn an eil derez.

Daoust hag ez eo bet kelennet e gwirionez ar brezoneg er
skoliou stad e-doug ar bloavez skol 1976-1977 ?

Ya, sur, kelennet a-zoare, e skoliou zo, azaleg miz here.
Anavezoud a ran diou skol vraz, e Kerne Izel, leh ma veze
greet skol vrezoneg en oll glasou.

Mez an darn vrasha euz ar vistri a hortoze m'am-ije gwelet
anezo; m'am-ije greet eur gentel skwer dirazo. Setu perag
n'eus bet kroget nemed goude Pask e meur a skol.

E skoliou zo ne veze greet brezoneg nemed en eur hlas, pa
felle d'ar mestr en em varrekaad da genta. E skoliou all e ree
peb mestr daou pe dri glas (ral a wech). Eur gudenn vraz a vo
evid ar bloaz-mafi : penaoz kenderhel, rag ne hell ket ar
mestr mond barz muioh evid daou pe di glas, ha red eo ma
talhfe ar vugale gand ar brezoneg (12).

E skoliou all ne veze greet nemed deski rimadelou ha
kanaouennou.

Tu zo da lavared ez eo bet greet skol vrezoneg en eur hant
bennag a skoliou euz Penn-ar-Bed hag Aochou-an-Hanternoz.
N'euz bet greet, kement ha ma ouzon, nemed en unan euz ar
Morbihan (en Orian).

Skol vrezoneg ar merher, e Brest.

eur gelaouenn-skol e brezoneg, evel ma reen p'edon e Grofivel,
pe da lakaad pennadou brezoneg e-barz eur gelaouenn halleg
evel ma vez greet gand mestr Sant Konan e St Jili Plijo.

Brezoneg ar vro, eveljust, a zo da veza implijet, en eur vond
tamm ha tamm war-du ar brezoneg « lennegel ». N'eus kudenn
ebed gand an doare-skriva, ken spletuz m'eo hini ar Skol-Veur,
êz-tre implijoud anezafit evid n'eus forz pe rannyez.

Med an darn vrasha euz ar vugale ne ouzont ket ken ar
brezoneg, dreist-oll e kér. Ar gudenn genta a zo : peseurt
brezoneg a vo desket dezo ?

Er helhizer 76-123, e kaver ar pennadig-mañ : « Bewech ma
vez komzet eur yez hervez meur a rannyez disheñvel, e vo red
ober gand an hini a vez greet ganti leh ma vez greet skol, hag e

vo implijet an doare-skriva an dereata eviti. » (13)
Dreist eo ar pennadig-se : kregi gand ar yez evel ma vez
komzet, tost-da-vad, er rannvro.

Daou skoill a zo memestra : dibosUBL eo « diskenn » ken pell hag ar rannyez, pa ne vez ket anavezet honnez bepred gand ar mestr, kennebeud. D'am zoñj, da skwer, n'eo ket posubl deski d'ar vugale, e Skaer, lared « ma chi ». N'eus forz penaou e vo desket ganto gand o zud pa oar ar re-ze e vez laret « ma hi » tro-war-dro. Ma selaouit ouz ar heleier er radio, ho-pez tu da glevet René Richard, a zo deuz kostez St Nikolaz ar Pelem. Lavared a ra, da skwer, « hudu », « da-laras », hag e lak ar pouez-mouez war ziladenn genta ar geriou teir-zilabenn. Ema ar gwir gantaf, ha ma kelennfen ar brezoneg en e vro, e rafen evel-se (greet 'm oa eur gentel skwer e skol St Nikolaz hag am-oa desket d'ar vugale da « gano » : Ma breur Jakez / Kousked oh / Deut da debo krampouz / e-leh : Kousket out - Deus da zebri krampouez.) E-barz niv. 85-86 « Evid ar Brezhoneg », p. 2, e heller lenn dibennou-verb e -ein (e-leh-if). En eun niverenn all e oant e -ofi. Se a zo ar skwer da veza heuliet.

LABOURAD HEB LEORIOU

Diêz-tre eo gudenn-ze. Beteg peleh mond ? N'eus e gwirionez respont resiz ebed. Arabad ma vefe desket eur yez « estren » gand ar vugale, arabad troha anezo diouz ar rannyezou all.

Pa ne oar ket ar mestr rannyez ar vro, e tie deski anez. Dre gomz ouz an dud, dre studia an A.L.B.B. (14), dre selaou ouz bandennou rannyezel « Brezoneg, pazenn ha pazenn » (15), pe re « Komz » (16).

Pouezuz-kenafi e vo an dra-za evid Bro-Wened dreist-oll. E Gwened Uhel e vo diésoh da zirouestla; meur a vestr a zo euz tachenad ar H.L.T., hag aliez-tre iveau kerent ar vugale; dre vraz, er hériou, e vefe red kaoud diou skol, unan e K.L.T., an eil e Gwenedeg Uhel. War ar mèz, eveljust, e vo red kelenn ar « rannyez ».

E bro ar Gwenedeg izel, ne vo ket ken braz ar skoill evid eur H.L.Tegour. N'eo ket ken dishefivel-se ar « rannyez »-se.

Evid ar vugale na ouzont ket a vrezoneg, e vefe eur fazi braz rei eul leor dezo. Red eo ober pe gand eun doare « Selled, klevet ha komz », gand diaopozitivou evel hini Le Dû-Le Berre bet moulet gand Skol-Veur Vrest, pe gand eun doare « Ober ha komz » evel ma hini « C'hwi vo brezonegerien », pe hini ar skoliou kenta bet savet gand an Intronezed Falc'hier, Corre hag Amouret (17), pe « pemp munut brezoneg bemdez » (18)

LEVEZON AR SINDIKAD

Perag e vez keleñnet ar Brezoneg gand mistri-skol zo ? Ha piou int ? Tu a zo da zevil ar memez goulenn evel evid ar vugale hag o herent. An heveleb abegou a zo, sur a-walh, dre vraz. Sañtimaitalerez, pa welont ar yez o vond da verval. Evid reou zo, ez euz eun abeg pedagogiel ouspenn : gwazienna ar vugale ar muia posubl en o horn-bro, implijoud penn-da-benn ar pez a ouient a-raog dont d'ar skol.

Anavezoud a ran mad-tre « bed » ar vistri-skol laïk, pa'z on bet desavet en o mesk hag em-eus tremen toud ma buhez en o zouez. Dister-kenafi eo ar re a gelenn ar brezoneg pa vefent « emskianteg ». E-touez ar re am-eus gwel et bloaz-mañ, pe er stajou a bep seurt, pe e-doug ar bodadegou pedagogel, n'eus ket pemp anezo a vefe izili euz eur strollad politikel pe kulturel « breizeg ». Er hontrol, ez int toud, tost-da-vad, izili euz ar S.N.I.-P.E.G.C. ha braz eo bet levezon ar zindikad-se a-du gand ar brezoneg (19).

Kalz a labour a zo bet greet evid eur bloavez kenta, a gav din. Ne oa nemedion d'ober pep tra - spi am-eus e vo anvet mistri-skol all evid ma skoazella. Red e vo mond a skol a skol, ha sevel muioù a stajou (8 staj a vo er bloaz-mañ e-barz departamant Penn-ar-Bed, tri evid Aochou-an-Hanternoz, hag unan evid ar Morbihan, ar pez n'eo ket a-walh). Gand harp ar S.N.I. hag ar F.O.L., gand youl vad ar vistri-skol, gand harp iveau ar strolladou politikel euz an tu kleiz (dreist-oll ar re o-deus goulennet ma vefe adsavet al lezenn diwar-benn deskadurez ar Brezoneg) ez on sur ez aio an traou war-raog e skoliou an derez kenta, ar re bouezusa, hag a bell.

EN EIL DEREZ : SKOILLOU DREIST-OLL

B) Skoliou an eil derez :

Greet zo bet eun enklask iveau, med ar wech-mañ e-barz an Akademi a-bez. Respontet zo bet gand 64 % euz ar skoliouze (187 skol eil derez zo) (20).

E-barz departamant Penn-ar-Bed, ez eus bet 53 skol eil derez leh m'eo bet keleñnet ar brezoneg (a-zwar 90 skol), 10 e-barz tachenad brezoneg Aochou-an-Hanternoz, 8 e-barz tachenad brezoneg ar Morbihan - neuze 71 evid Breiz-Izel a-bez -, 22 skol e Breiz Uhel. Bez ez eus bet 1335 skoliad evid departamant Penn-ar-Bed, 278 evid tachenad brezoneg Aochou-an-Hanternoz, ha 427 evid hini ar Morbihan - 2040 evid Breiz-Izel -, 448 evid Breiz Uhel.

	Skoliou	Skolidi
Penn-ar-Bed	53	1335
Tachennad brezoneg 22	10	278
Tachennad brezoneg 56	8	427
En oll e Breiz-Izel	71	2040
Breiz-Uhel	22	448
En oll	93	2488

Dister eo ar sifrou-ze e-kichenn niver ar vugale o-dije c'hoant da zesk ar brezoneg. Anavezet mad eo ar skoillou :

- e-barz ar heliad kenta (6ved-trede klas) ez eus tu da gelenn ar brezoneg « goude ar skol », ken evit ar vugale, ken evit a-vistri, e-pad teir eurvez. Peet e vez ar vistri dister a-walh a-zivar an « Activités dirigées ».

- e-barz an eil heliad, ez eus tu da gelenn ar brezoneg « goude ar skol » evit ar skolidi, « e-pad ar skol », pe dre « eurvezioù ouspenn » evit ar vistri, e-doug teir eurvez bep sizun.

Meur a wech, bewech e gwirionez, e veftu da lakaad an eurvezioù brezoneg en eun doare derea... med ésoh eo sevel an « taolennou-amzer » dre lakaad ar brezoneg goude 17 eur, hag aliez-tre e vez kasket lakaad an eurvezioù-labour war an nebeuta posUBL a zevezioù (eur gudenn « domma » an hini eo). War ar mèz ez eus kuden eurvezioù an oto-kirri a gas ar vugale d'ar gér.

Red eo d'ar vugale beza kaloneg evit heulia ar skol vrezoneg etre kreisteiz ha div eur - pe goude pemp eur, aliez a-walh goude eun devez-labour leun (6 pe 7 eurvez !). N'eo ket souezuz neuze ma weler ar vugale o kuitaad tamm-ha-tamm a-heb ar bloaz. (21)

AN EZOMM EUZ EUN I.R.E.B.

Piou eo ar vistri ? Eur 80 bennag a vistri o-deus kelennet ar brezoneg er bloavez 76-77. En o zozez e oa tud euz an Deskadurez Vroadel (kelennet a bep seurt), tud war o leve, ha re all n'int ket izili euz an Deskadurez. Hervez o responchou, n'eus ket kalz anezo o-dije bet eun diplome brezoneg bennag, nag e Brest, nag e Roazon; mez e gwirionez ez eo diéz a-walh gouzoud, rag ne oa ket bet gouennet an dra-ze diganto.

Tri staj a zo bet greet e Pont 'n Abad, tri devez pep hini. Goulenet eo bet dont gand 95 den, mez n'eus ket bet tu da zegemer nemed 65. Me gav din ne gelenne ket an darn vrasa anezo. C'hoant oa ganto en em varrekaad, evit beza gouest da gelenn a-benn bloaz, pe diwezatoh, rag n'eo ket e tri devez e heller ober seurt labour.

Prezegennou a bep seurt a zo bet greet : penaor kelenn ar brezoneg, eur gentel skwer gand skolidi, an doareou deski, pedagogiez ar brezoneg, an dishefvelderiou etre ar rannyezou, ar hensonennou, ar helhizer 76-123, eur roll leoriou, bevenn ar brezoneg, ar rannyezou e-kefiver an istor.

Goulenet eo bet digand ar stajidi adskriva bandennou a bennadou-kaoz gand brezonegerien, ha sevel kenteliou diwar-no. Se a za eun doare dreist evit sevel kenteliou evit bugale an eil heliad, ar re anezo a oar madig a-walh ar brezoneg.

Desket eo bet iveau skriva ha lenn da reou zo.

Red eo lavared e oa hefvel an tri hard euz ar gelennerien-ze ouz ar vistri-skol : komz a reont brezoneg eul leh bennag, ne ouzont na lenn na skriva. Evito e veft red sofjal en eun doare I.R.E.M. (en eur lakaad B. e-leh M. eveljust), evel ma'z eus evit ar matematikou (teir eurvez bep sizun kemeret a-zivar implij amzer ar vistri, pe peñt evel eurvezioù ouspenn evit studia).

« Emeskiantekoh » eo ar gelennerien dre vraz egod ar vistri-skol, mez paz ar re nevez deut. Daoust hag-efi ez int bodet e kevredigezioù kelennet vrezoneg ? Meur a hini zo, mez me gav din e chom eur halz anezo er-mèz.

*

**

N'am-eus komzet nemed euz ar skoliou stad, ar re a anavezan. Kelennet eo bet iveau brezoneg er skoliou katolik. E meur a hini euz a Vro-Leon dreist-oll, e vez greet gand « Pemp munut brezoneg bemdez ». Ar memez skoillou, muioh zoken pa n'eus ket a « Activités dirigées », a vez e skoliou katolik an eil derez.

Savet zo bet eur gevredigez nevez, « Diwan » heh an, hag he-deus digoret skoliou evit ar vugale 3-6 vloaz. Keuz am-eus n'eo ket bet posUBL, ha n'eus ket bet kasket, ober seurt skoliou « pilot » e-barz an deskadurez vroadel.

A. MERSER

(12) Kemeret e vez ar brezoneg a-zivar an « Activités d'éveil », eun eurvez bep sizun. Anad eo n'eo ket a-walh (e Sant Brieg, en eur skol, ez eus diou eurvez saozneg er CP hag er CE, teir er CM bep sizun), med, ma teuom a-benn d'implijoud ar eurvez-se e pep skol a Vreiz-Izel, e vo mad. Da houdo e vo hiraet. Trohet eo bet an eurvez-se e pevar hardeur pe e teir gwech ugant munutenn, ar han o vez lakaet ouspenn.

E skoliou zo e ra eur mestr-skol brezoneg en e glas nemetken - ma vez greet gand an oll vistri ez eo dreist. Med ral a wech ema an traou evel-se. Allez-tre e vez red d'eur mestr mond e-barz daou pe dri glas.

E skoliou zo, leh ma'z eus bugale prest d'ober brezoneg, n'eus mestr obed, brezoneger pe get, prest da gelenn ar yez. Setu perag em-oa goulenet 100 mestr « da vond euz an eil skol eben » digand ar melestrerez. N'am-eus bet respont obed.

Eur gudenn vraz a zavo buan : bugale zo hag a ra brezoneg e-pad eur bloavez ha na raint ket ken ar bloavez da heul, pa ne vo mestr ebed evito.

(13) Skrivet zo bet gand Per Denez, e-barz e gelaouenn Hor Yezh, nn 115-116, p. 56, em-ije « anzavet » e vele bet lakaet ar pennadig-se war ma gouleñn e-barz ar helhizer 76-123, hag e skriv menez : « gantaf e-unan zoken eo bet pourchaset testenn resiz al linennou-ze » ! Biskoz kemend-all ! E staj Kemper em-eus lavaret e oan a-du gand al linennou-ze, netra ken ! Martezee oan bet kompenret a-dreuz - pe em-bije choazet fall ma geriou - med an dra-a eo. Evid pez a zell our bez a pourchaset ar skrid, se a diez beza diwanet e spred Per Denez.

Diskleriet eo bet ar brezel iviez d'ar pennadig-se gand ar S.G.E.N. ha gand AR FALZ (Ar Falz nn 20, p. 31 ha 44). « Kamm ki pa gar ».

Anad eo ez eo faoz a-grenn pez a lavar ouspenn ar S.G.E.N. : hervezaf e vele ar helhizer 76-123 darm'eus al lezenn Haby ! (Ar Falz, nn 20, p. 31)

(14) Bet advoulet. Da houllenn diganin.

(15) Bet mouillet ganin.

(16) Bet embannet gand Mikael Madeg, Landivizio.

(17) Bet embannet gand ar Helennner.

(18) Bet embannet gand ar Bleun Brug.

(19) Sed amañ ar mennad bet votet gand ar S.N.I.-P.E.G.C. er bloaz-mañ, e-doug e vodadeg veur :

Le Congrès du S.N.I.-P.E.G.C., réaffirme que l'acquisition d'une culture générale toujours enrichie associant toutes les formes de l'activité ne peut négliger le riche rapport historique des traditions accumulant les fruits de l'expérience des hommes et des divers groupes ethniques, sociaux et culturels dans lesquels il s'insère.

Le Congrès constate les progrès réalisés dans les esprits en ce qui concerne les cultures régionales.

Le S.N.I.-P.E.G.C. appuie les actions qui conduisent à une prise en compte de cet apport dans la vie scolaire et estime positive la circulaire publiée au B.O.E.N. n° 14 du 8 avril 1976 instituant dans la Formation continue des institutrices, des stages portant sur les cultures et les langues locales.

Le Congrès donne mandat au bureau national pour qu'il entreprenne dès maintenant avec la participation de l'organisation tout entière les études permettant de donner corps à cette volonté, dans le cadre de ses principes généraux avec le souci de faire des langues et cultures régionales non un moyen d'assujettissement au service de forces obscurantistes ou d'oppression mais un élément, parmi d'autres, d'émancipation de l'individu que seul le système d'éducation laïque que nous proposons peut garantir.

(20) Kement ha ma ouzon, n'eus bet greet enklask ebed e-barz al « Loire Atlantique ».

(21) Memez mod e vez e gwirionez evid an danvezioù all, ha pa veñent lakaet e-barz eurvezion deraid. N'eus nemed eun disioù d'ar gudenn-ze : ma vo ar brezoneg eun danvez « red » e-barz an danvezioù « da chouz ».

(22) 851 a gafididet o-doù tremen ar vachelouriez e 1976 e-barz Akademi Roazon. 14,19/20 e oa bet an notenn genn, 5/20 an hini izella, 20 an hini wella.

Klaskit deom

KOUMANANTERIEN NEVEZ

C'HOAZ

PENAOZ E TEUAS EUR BREIZAD DA VEZA ROUE BRO-ZAOZ

N'eo ket al leor-mañ unan a istor tamm ebed, mez eur gonchenn hag a zo bet laket dre skrid gand Per-Jakez Helias, e koun e dad-koz Alan Helias, « boutaouer ar burzoudou. »

Anavezet eo moarvad gand meur a hini istor ar Breizad-se hag a deus da veza roue bro-Zaoz : « Eur wech e oa eur roue a Vro-Zaoz hag e-noa prometet e verh d'an hini a zigasfe dezaf eur vag gouest da vond war zoar ha war vor. Embannet eo ar helou gand e gannaded dre ar bed. Dond g'reas beteg diskouarn eur breizad yaouank, o chom en eun ti-soul tre kichen ar hoald braz. Hag ar paotr yaouank o huandadi. »

Evelse eo e krog ar gonchenn, ha goude eo disploget enni ar skoilou e-neus ranket ar breizad Yann trahi warno an eil war-lezh egile, araoq dont a-benn da zimezi gand merr roue Bro-Zaoz. Ha devez an eured, e oe eur pez friko, ha « pebez friko, ma zud. Ar haerra a zo bet gwelet biskoaz. Bez e oa traou kritz, traou poaz, traou rostet ha traou mitonet; kig douz, kig druz ha kig sal, bez e oa krampouez gwintiz ha krampouez ed-du, gand jist ar bloaz ha chouenn ar bloaz tremen... » Ha c'hoaz ne laverer ket tout deoh...

Evel just, eur gonchenn goz, hag a vo

kavet dibaseet gand lod c'hoaz, eo e-neus adskrivet aze Per-Jakez Helias. E meur a vro e veze kontet sur a-walh, da rei da gompren penaoz en em gemer lod evid dont da veza mestr war ar re all, pe evid chom mestr waro. Med n'eo ket displijuz tam ebed evid tud on amzer-ni, dreistoll evid ar vugale, hag a vez dalhmad o klast kließed kontadenou. Ha setu dres unan vro da gonta dezo.

Ouspenn-ze, e ranker laverad eo mouilet al leor en eun doare kaer-kenan : mab-kaer Per Helias, Klaoda Kerfriden, eo e 'neus savet da vond da heul ar gontadenem taolenou ha tresadenou kaer-abominable, hag a zo bet mouilet e liou, par plij.

Din da houzoud, ne oa ket bet mouilet c'hoaz leor brezoneg ken kaer all. Eur prof a-zoare da ginnig d'ho pugale pe d'ho pugale vihan, ha zoken d'an dud vraz ah anavez.

F.B.

P.J. Helias, K. Kerfriden. Penaoz e teuas eur Breizad da veza Roue Bro-Zaoz.

Armor-Éditeur, 45 Iur.

LEORIOU NEVEZ ALL

J. GROS

Advoulet eo bet eil leor « Teñzor ar brezoneg komzet », bet savet gand Jules Gros. E an : « Dictionnaire breton-français des expressions figurées. » Eul leor ken prisiz hag an daou all bet embonnet gand klasker Lokomo. 75 kr a koust an

advouliedenn-mañ (Librairie Giraudon, Lanuon).

AN DIVINA COMMEDIA

Laket eo bet an Divine Commedia e brezoneg gand P. Boundelles. Unan eus ar skridou brudata bet skrivet biskoaz,

bet savet 700 vloaz 'zo an italian Dante Alighieri, hag a oa o veva koulz lared en amzer sant Erwan. Souezuz eo gweled penaoz eo heñvel a-wechou kantikou brezoneg 'zo (level hini ar Purgator pe hini ar Baradoz) ouz pennad pe bennad euz an Divina Commedia.

Ral eur wech ma vez troet oberennou a-bez e brezoneg : brao e vo kavet lenn homañ gand ar re a zo boaz da lenn brezoneg dija. (Imbourc'h, 7 bd Burloud, Roazon, 36 lur).

EUR STUDIADENN GAND B. TANGUY...

« Aux origines du nationalisme breton. » Daou leor eo a zo bet embannet dindan an ano-mañ, en dastumadenn vrudet 10.18.

Eur studiadenn a 440 pajenn eo an hini kenta, diwar bluenn Bernard Tanguy, kenlabourer an ao. Ealc'hun e skol-veur Vrest. Studia a ra da genta B. Tanguy peseurt den e oa T. de la Villemarqué, perag e-neus savet ar « Barzaz Breiz », petra oa ar brezoneg evitañ, penaoz e oa mad ar brezoneg hervezañ da viroud ouz mennoziou nevez e amzer da zond da goll ene ha spered ar Vretoned.

Goude ze e kont B. Tanguy penaoz eo bet studiet orin ar brezoneg hag ar Vretoned a-hed an 19ved kantved, dreist-oli gand unan evel La Broderie.

Barz an eil leor, eo adembannet « L'essai sur l'histoire de la langue bretonne » bet savet gand Kervarker.

En oll, e tiskouez B. Tanguy penaoz eo deuet ar vroadelouriez pe an nasionalism da ziwan e Breiz, hag e-touez peseurt tud, en 19ved kantved. Eur mestr-labour a skiant, hag a lako darn moarvad da skrijal. Da veza lennet n'eus forz penaoz, zoken ma 'z eo iskiz gweled notennou ar henta leor e fin an eil.

**...HAG UNAN ALL GAND AN AO.
FALC'HUN**

Obvod niverenn Studi a zo anez i levrenn

genta eur studiadenn gand an ao. Falc'hun diwar-benn orin ar brezoneg : « Les origines de la langue bretonne. I. Argumentation historique. » Eur zell nevez ouz an darvoudou c'hoarvezet, koulz e Breiz-Veur hag e Breiz-Vihan euz an trede d'ar c'hwehved kantved. Displega a ra an ao. Falc'hun ne oa ket maro ar galianeg c'hoaz pa oa erruet Bretoned kenta Breiz-Veur en tu-mañ deuz ar mor, daoust da bez a grede Joseph Loth ha da bez a gred c'hoaz meur a hini. (CRDP; 92, rue d'Antrain, Roazon. 12 lur).

ERNEST AR BARZIG

Lavared a ra P.M. Mevel, en eur pennad all, peseurt den ha peseurt skrivagner eo bet Ernest ar Barzig, marvet e Mur d'an 2 a viz kerzu. Setu amañ taolenn ar skridou bet embannet gantañ e Brud, pe war e ano, pe war ano Roh Vur :

- Minna, n° 14-15, p. 80-86
- Kôziou Tintin Mari, n° 16, p. 3-38 (Priz Emgleo Breiz e 1963)
- Kalonou Tregeriad, n° 20, 39 p.
- Diou gontadenn, troet diwar Hauff, n° 26-27, p. 19-48
- Loeiz Lezongar, romant, n° 28-29, 135 p.
- Magda, n° 30, p. 12-19
- Buhez ha Faltazi, n° 37-40, 388 p. (Priz Yann-Ber Kalloc'h, e 1972)
- Barzonegou, n° 41, p., 18-28
- An douilletenn, n° 43-44, p. 32-36
- Tan er siminal, n° 51, p. 23-25

Ahendall, e-neus bet embannet pennadou ha skridou all e kelaouennou all evel Barr-Heol, Al Liamm, Skol, Hor Yezh... Troet e-neus bet « Ti Vartriona » (Al Liamm) diwar Soljenitsyn. Savet e-neus bet ive meur a studiadenn e galleg, dreist-oli « la Roche-Derrien et ses environs », « Mur-de-Bretagne et sa région », hag all... Aliez e lake Ernest ar Barzig eur geriadurig a heriou nebeud anavezet e fin e skridou. Eur studiadenn diwar-benn geriadur E. ar Barzig a zo bet embannet gand Kervorc'h, e n° 92-93 Hor Yezh.

En niverenn-mañ, e vo kavet :

- eur pennad diwar-benn Ernest ar Barzig, hag e-neus bet skrivet kalz e « Brud », hag à zo eet da anaon e penn kenta ar miz : peseurt den ha peseurt skrivagner eo bet.
 - skridou evid ar re yaouank : diou ganaouenn evid ar vugale gand Job an Irien, hag eur gontadenn-Indianed, diwar bluenn K. Riou, o konta en eun doare beo, an trubuillou e-neus Lagad-Bran gand an Dud Wenn...
 - eur pennad-kaoz gand Loeiz Roparz : 20 vloaz 'zo eo e-neus adsavet ar festou-noz en eur mod nevez, e Poullaouen hag e Sant-Herbot : adsavet e-neus anezo dre ma oa ar han hag an dañs e don an dud, med ne oa okazion fest-noz ebed ken... Ha petra da zoñjal euz ar festou-noz a-vremañ ?
 - eil lodenn studiadenn A. Mercier : ar brezoneg er skol e 1976-77.
-

Au sommaire de ce numéro :

- un article à la mémoire d'Ernest Le Barzig, collaborateur de « Brud », décédé au début du mois à Mur-de-Bretagne : l'homme et l'écrivain.
- des textes pour les jeunes : deux chansons pour enfants par Job an Irien, et une histoire d'Indiens, due à K. Riou, racontant dans le style des bandes dessinées, le conflit opposant Oeil-de-Corbeau aux Blancs...
- un entretien avec Loeiz Roparz, sur la relance du fest-noz nouvelle manière, à Poullaouen et Saint-Herbot, il y a 20 ans : comment cette manifestation si populaire avait-elle fini par disparaître ? Comment Loeiz Roparz apprécie-t-il les festou-noz d'aujourd'hui ?
- la suite de l'étude d'A. Mercier : l'enseignement du breton en 1976-77, en particulier dans le secondaire.